

شاخص‌های مقاومت اسلامی یمن در منظومه فکری سیدعبدالملک الحوثی و تأثیر آن بر ژئوپلیتیک محور مقاومت

محسن قبلان / دانشجوی دکتری مطالعات منطقه‌ای، دانشگاه امام حسین علیه السلام

بهبزاد قاسمی / استادیار دانشگاه جامع امام حسین علیه السلام

دریافت: ۱۳۹۹/۰۸/۰۳ - پذیرش: ۱۳۹۹/۱۲/۰۵

ghasemi.b@ihu.ac.ir

چکیده

کشف مؤلفه‌های تأثیرگذار بر توسعه و تعمیق ژئوپلیتیک محور مقاومت، از اهمیت فراوانی برخوردار است. این مهم با شناسایی شاخص‌های مقاومت در اندیشه رهبران جنبش‌های اسلامی قابل دستیابی است. هدف پژوهش، شناسایی شاخص‌های مقاومت اسلامی از منظر سیدعبدالملک الحوثی و تأثیر آنها بر ژئوپلیتیک محور مقاومت است. روش تحقیق مقاله، روش آمیخته با رویکرد کیفی - کمی است. در بخش کیفی، برای شناسایی شاخص‌ها از روش تحلیل مضمون استفاده شده است و در بخش کمی، داده‌ها بر اساس پرسش‌نامه به‌دست آمده‌اند. داده‌های کمی با استفاده از روش آماری ضریب همبستگی پیرسون و آزمون رگرسیون خطی ساده تجزیه و تحلیل شده‌اند.

براساس یافته‌های پژوهش، شش مضمون اصلی، یعنی «معنویت و اسلام سیاسی»، «مردم‌سالاری دینی»، «مبارزه استقلال‌خواهانه»، «توانمندی دفاعی - نظامی»، «هم‌گرایی و وحدت اسلامی» و «اشراف بر سلطه جهانی و نفوذ منطقه‌ای» به‌عنوان مهم‌ترین شاخص‌های مقاومت اسلامی در اندیشه سیدعبدالملک الحوثی می‌باشند. هریک از شاخص‌ها بر ژئوپلیتیک محور مقاومت تأثیر گذاشته‌اند. پس از تجزیه و تحلیل یافته‌ها مشخص شد، بین شاخص‌های کلیدی مقاومت اسلامی یمن و ژئوپلیتیک محور مقاومت رابطه مثبت و معناداری وجود دارد؛ یعنی با تعمیق، توسعه و تقویت شاخص‌های مقاومت اسلامی، بر گستره و قدرت اثرگذاری ژئوپلیتیک محور مقاومت افزوده می‌شود.

کلیدواژه‌ها: مقاومت اسلامی، ژئوپلیتیک محور مقاومت، انقلاب اسلامی، یمن، سیدعبدالملک الحوثی.

بیان مسئله

محور مقاومت از قدرت و جایگاه ویژه و تعیین‌کننده‌ای در غرب آسیا و تحولات آن برخوردار است. این محور به‌واسطه منابع و مبانی قدرت خود می‌تواند دارای تأثیرات فزاینده‌ای بر میزان قدرت و گستره ژئوپلیتیک محور مقاومت باشد. در واقع مبانی اساسی قدرت محور مقاومت، ایدئولوژی هویت‌بخش مقاومت اسلامی است. مبانی دینی و هویتی، نقش حیاتی و تحکیم‌بخش برای آن داشته و با شناسایی مبانی و شاخص‌های مقاومت، تثبیت و تداوم آن تضمین‌کننده گفتمان مقاومت است (دیبری مهر، ۱۳۹۲، ص ۱۹-۲۰).

با پیروزی انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۳۵۷، مردم‌سالاری به‌معنای حق تعیین سرنوشت سیاسی مردم خاورمیانه و نیز طرح خاورمیانه اسلامی (مدنظر نظام جمهوری اسلامی ایران) همواره مورد تأکید و تصریح بوده است و این قضیه خود را در قالب حمایت از جنبش‌ها و حرکت‌های ضداستبدادی و ضددیکتاتوری در خاورمیانه در سال‌های بعد از انقلاب و به‌ویژه در حمایت از مسئله بیداری اسلامی و قیام‌های مردمی اخیر در خاورمیانه از سال ۱۳۸۹ به بعد نشان داده است. این موضوع، علاوه بر اینکه سبب توسعه گفتمان و ارزش‌های انقلاب اسلامی در فراتر از مرزهای ایران شده، نتایج امنیتی نیز برای انقلاب اسلامی و محور مقاومت به همراه داشته و جمهوری اسلامی ایران نیز در راستای توسعه محور مقاومت و ایجاد امنیت در منطقه بر اساس گفتمان انقلابی خود، موازنه موجود بین‌المللی را برهم زده است. انقلاب اسلامی ایران به‌عنوان نماینده گفتمان اسلام انقلابی سبب شد که هم در ساختار و هم در کارکرد نظام بین‌الملل، تغییر و تحولاتی اساسی رخ دهد. با توجه به حاکم بودن نظام دوقطبی، ایجاد جبهه‌ای جدید بدون اتکا به غرب و شرق سبب فعال‌تر شدن جنبش عدم تعهد و ملت‌های مستقل شد؛ تاجایی که توانستند در عرصه روابط بین‌الملل نقش‌آفرین شوند. از سوی دیگر، این انقلاب باعث شکل‌گیری و تقویت محور مقاومت نیز شده است.

نظریه مقاومت، برای اولین بار پس از پیروزی انقلاب اسلامی در میان مسلمین و مستضعفان جهان پدیدار شد. این نظریه در چهارچوب جهان‌بینی توحیدی و معرفت‌و‌حیانی به‌عنوان یک نظریه رهایی‌بخش در قالب رویکرد استکبارستیزی و سلطه‌ستیزی و برخورد با نظام سلطه و مبتنی بر قدرت مردمی و با الهام‌گیری از انقلاب اسلامی، از متن اسلام ناب محمدی ﷺ و با هدف مقابله با ظلم و حمایت از مظلومین شکل گرفته است. بدون شک، چنین مقاومتی (مقاومت پویای مُنبعث از انقلاب اسلامی، نه مقاومت منفعلانه) برگرفته از متن قرآن و سنت رسول الله ﷺ است و می‌توان تأکید کرد که شکل‌گیری مقاومت اسلامی بین مسلمین مبتنی بر «استکبارستیزی» و «سازش‌ناپذیری» با هدف دفاع از کرامت و عزت انسانی و در جهت توسعه، تعمیق و گسترش ژئوپلیتیک محور مقاومت بوده و روایت جدیدی از متن سیاست و روابط بین‌الملل مبتنی بر تزویر و معیارهای دوگانه است. بنابراین، نظریه مقاومت با مبانی فرائضی هستی‌شناسانه، معرفت‌شناسانه و روش‌شناسانه متعالی، رویکرد جدید و نوینی را مطرح می‌کند که دارای رگه‌های شالوده‌شکنانه نسبت‌به ساختار و عملکرد نظام بین‌الملل نیز می‌باشد. این نظریه،

در قالب «پارادایم برخورد با سلطه و ستم» از منظر اسلامی و انسانی آن توانسته است تمام معادلات مفهومی و سیاسی «نظام سلطه» (کشورهای سلطه‌گر) و «نظام تسلیم» (کشورهای وابسته) را به کلی دگرگون سازد. مقاومت برآیند انباشت عقده‌ها و عقیده‌های به‌ناحق سرکوب‌شده تاریخی یک ملت بیدار است. بر این اساس، باور به مقاومت باعث شکل‌گیری هسته‌های مقاومت و نهضت‌های آزادی‌بخش شده است. به عبارت دقیق‌تر، نهضت‌های آزادی‌بخش مدلول دال مقاومت‌اند. این مسئله در منطقه جنوب غرب آسیا بیشتر موضوعیت یافته است؛ چراکه سال‌هاست به دلیل حضور صهیونیست‌ها و آمریکایی‌ها، ژئوپولیتیک منطقه، ژئوپلیتیک مقاومت شده است.

جنبش اسلامی یمن و انقلاب کنونی ناشی از آن با برخورداری از شاخصه‌های گفتمان مقاومت اسلامی، یکی از مهم‌ترین اضلاع ژئوپلیتیک محور مقاومت محسوب می‌گردد. این جنبش، دیگر متعلق به یک منطقه جغرافیایی یا مذهب خاص نیست؛ بلکه با درایت و تدبیر بسیار بالایی تبدیل به یک انقلاب ملی شده است. جنبش انصارالله به‌رهبری *عبدالملک بدرالدین* به‌عنوان بخشی از محور مقاومت اسلامی، توانسته است مبتنی بر اصول و ارزش‌های اسلام ناب و بهره‌گیری از مؤلفه‌های گفتمان انقلاب و مقاومت اسلامی بر میزان قدرت و گستره ژئوپلیتیک محور مقاومت بیفزاید. بنابراین، شناسایی شاخص‌های مقاومت اسلامی یمن در اندیشه رهبران این جنبش می‌تواند به تقویت و تحکیم قدرت مقاومت یمن و تثبیت و تداوم موقعیت آن در ژئوپلیتیک محور مقاومت بینجامد. این جنبش در سال‌های اخیر توانست با تکیه بر مبانی و مؤلفه‌های اساسی گفتمان مقاومت به ایستادگی در برابر تجاوز ائتلاف خارجی استمرار بخشد و روزبه‌روز بر توانمندی‌ها و منابع قدرت خود بیفزاید؛ به‌طوری‌که هم‌اکنون به‌عنوان بازیگر اصلی و تعیین‌کننده در تحولات داخلی یمن و حتی در معادلات منطقه‌ای مورد پذیرش قرار گرفته است. بر این اساس، هدف پژوهش، شناسایی شاخص‌های مقاومت اسلامی در منظومه فکری *عبدالملک بدرالدین*، رهبر جنبش انصارالله یمن و سنجش تأثیرات آن بر ژئوپلیتیک محور مقاومت به‌عنوان مسئله اصلی پژوهش است.

درباره پیشینه پژوهش گفتنی است، مقالات و کتاب‌های مختلفی در خصوص جنبش انصارالله یمن به نگارش درآمده است؛ اما بر اساس جست‌وجوی نگارندگان، هیچ‌کدام از آنها به‌طور خاص به شناسایی و تحلیل شاخص‌های مقاومت اسلامی یمن در اندیشه رهبران جنبش انصارالله یمن نپرداخته‌اند. برای نمونه، مختار شیخ‌حسینی در مقاله «اندیشه سیاسی انصارالله در پرتو "ملازم" شهید حسین الحوثی» به برشماری مهم‌ترین مؤلفه‌های اندیشه سیاسی انصارالله در منظومه فکری شهید سید حسین الحوثی پرداخته است. این مقاله تنها برخی از مؤلفه‌های سیاسی را شناسایی کرده و از جامعیت برخوردار نیست (شیخ حسینی، ۱۳۹۴، ص ۲۷۱-۲۹۷).

کتاب *تاریخ، اصول و عقاید زیدیه* نیز مبانی فقهی - دینی و اصول استبدادستیزی و مبارزه را با رویکرد اندیشه و سیر تاریخی تحلیل کرده است. نتایج این کتاب نشان می‌دهد که زیدیه یا حوثی‌های یمن بر اساس مبانی فکری و عقیدتی خود، فعالیت و مقاومت می‌کنند (حاکمی و علی، ۱۴۳۲ق، ص ۲-۳۸). سیدمحمد طباطبائی‌فر در فصل چهارم کتاب *حوثیان یمن* به بررسی رویکرد و مواضع سیاسی انصارالله در اندیشه و سخنرانی‌های حسین الحوثی

پرداخته و در این بررسی به برخی از مؤلفه‌ها در قالب محورها، مواضع و رویکردهای انصارالله در عرصه سیاسی اشاره کرده است (طباطبائی فر، ۱۳۹۴، ص ۲۴۳-۲۹۲). نتایج این بررسی می‌تواند پژوهش حاضر را در شناسایی شاخص‌های مقاومت اسلامی یمن یاری رساند؛ اما نمی‌توان آن را مرجع و منبع کاملی برای برشماری این شاخص‌ها در نظر گرفت. نوآوری مقاله در آن است که نخست به صورت مستقل و خاص به شناسایی شاخص‌های مقاومت اسلامی یمن پرداخته و تاکنون از این منظر پژوهشی انجام نشده است؛ دیگر آنکه در این شناسایی، منظومه فکری سیدعبدالمک الحوثی محور بررسی بوده و در نهایت، تأثیر این شاخص‌ها بر ژئوپلیتیک محور مقاومت مورد سنجش قرار گرفته که از این جهت نیز این پژوهش بی‌سابقه است.

۱. مفهوم‌شناسی و پیشینه مقاومت جنبش انصارالله

محور مقاومت مجموعه‌ای از کشورها و گروه‌هایی از امت اسلامی است که به دنبال احقاق حقوق مستضعفان و مبارزه با مستبدان بوده و هدف آن، تأمین مصالح و منافع امت اسلامی و تضمین امنیت جمعی است. اعضای این محور شامل کشورهای ایران، سوریه، عراق، حزب‌الله لبنان، انقلابیون افغانستان و پاکستان، و جریان‌های مقاومت مردمی بحرین و یمن می‌باشد (محمدی سیرت و ترابی‌اقدام، ۱۳۹۶، ص ۶۳). بر این اساس، محور مقاومت یک ائتلاف منطقه‌ای و ترکیبی از بازیگران دولتی و غیردولتی است که با تکیه بر ایدئولوژی و اهداف مشترک در مقابل سلطه و استکبار ایستادگی می‌کنند؛ اما با توجه به اینکه جبهه مقاومت، نهضتی جهانی با محوریت مستضعفان عالم است و با وحدت هدف و همبستگی مستضعفان شکل گرفته، نمی‌توان آن را صرفاً محوری منطقه‌ای تلقی کرد.

این محور در حال حاضر دارای قدرت چشمگیری در منطقه غرب آسیاست و در بیشتر تحولات این منطقه مواضع و نقش تعیین‌کننده و تأثیرگذاری دارد؛ تاجایی که باعث کاهش قدرت و نفوذ منطقه‌ای آمریکا، تضعیف کشورهای هم‌پیمان آمریکا در منطقه، تضعیف امنیت اسرائیل و تحمیل هزینه‌های اقتصادی بر آمریکا شده است (ابوالحسن شیرازی و پارسه، ۱۳۹۳، ص ۱۰۳-۱۰۸). البته این محور با اتکا بر میانی و ارزش‌های اساسی خود توانسته است قدرت‌های بزرگ را به انفعال بکشاند و پشتوانه واقعی این موفقیت، اتکا به توان خود، حفظ استقلال و تأسی از اندیشه‌های عاشورایی و جهادی است.

مقاومت به معنای به‌پاخاستن، پایداری و ایستادگی در برابر کسی یا چیزی است که توازن و حالت طبیعی را برهم زده باشد. بر این اساس، مقاومت و ایستادگی در برابر هر نوع عامل برهم‌زننده توازن و حالت طبیعی را نیز شامل می‌شود (میرقادری و کیانی، ۱۳۹۱، ص ۷۰-۷۱). مقاومت و پایداری از دستورات مؤکد خدای متعال در قرآن بوده است و حتی رسولان الهی مأمور به صبر و ایستادگی شده‌اند و در انجام رسالت الهی خود به آن پایبند بوده‌اند. مقاومت از نظر اسلام امری دائمی است و برای رسیدن به هدف باید صبر و استقامت کرد تا به آن دست یافت. مقاومت اسلامی در برابر ظلم، تجاوز و اشغالگری، دین‌ستیزی، و سلطه استکبار و متحدان آنها شکل گرفته و

هدفش حفظ حقوق، دفع ستم، رفع اشغال، حفظ استقلال، جلوگیری از سلطه و استبداد، و اسلام‌خواهی و عدالت‌طلبی است (قاسمی، ۱۳۹۷، ص ۱۱؛ رضاخواه، ۱۳۹۲، ص ۳۳).

پیشینه مقاومت جنبش انصارالله یمن به آنجا برمی‌گردد که حسین الحوثی با الهام‌گیری از انقلاب اسلامی و تفکر امام خمینی علیه السلام و الگو قرار دادن آن، هسته مقاومت را شکل داد. شهید الحوثی در مبارزه با آمریکا و اسرائیل بر اساس اندیشه‌های امام خمینی علیه السلام به ترویج این افکار در بین جوانان می‌پرداخت. مکتب امام خمینی علیه السلام همواره در مواضع و اندیشه‌های او نقش محوری داشت (نجات، ۱۳۹۶، ص ۱۳۰؛ عباسی و گلچین، ۱۳۹۴، ص ۷۰).

در واقع، انقلاب اسلامی به دلیل جذابیت شعارها، روش‌ها، محتوا، نتایج و سابقه مشترک دینی و تاریخی، و شرایط محیطی و منطقه‌ای و بین‌المللی، پدیده‌ای تأثیرگذار در جهان اسلام بوده است (قاسمی، ۱۳۹۸، ص ۱۹۹). بر این اساس، مردم یمن انقلاب اسلامی را الگویی برای از بین بردن مشکلات و رفع بی‌عدالتی‌ها و محرومیت‌ها می‌دانند و انقلاب اسلامی امید به پیروزی را در آنها تقویت کرد و به ایشان انگیزه بخشید (تالشان، ۱۳۹۱، ص ۱۴-۱۵).

با آغاز دهه ۱۹۹۰م، نهضت بیداری اسلامی شیعیان یمن شکل جدی‌تری به خود گرفت. رهبری این نهضت را سید حسین الحوثی بر عهده داشت. او از برجسته‌ترین رهبران شیعیان زیدی یمن و مؤسس جنبش الحوثی بود (مقحفی، ۲۰۰۱، ص ۲۳). در این مقطع، «شباب المؤمن» و پایه فعالیت‌های فرهنگی توسط شهید حسین الحوثی در شمال یمن شکل می‌گیرد؛ اما پس از سال ۲۰۰۱م و با حضور آمریکا در منطقه، انصارالله وارد فاز سیاسی و انقلابی شد. یوم الصرخه، نمادی از حرکت ضداستکباری در برابر آمریکا و رژیم صهیونیستی است که در شعارهای آنها تجلی یافته است (موسوی‌نژاد، ۱۳۹۴، ص ۲۴۱-۲۴۴).

حضور آمریکا در منطقه و ضعف‌های سیاسی و اقتصادی دولت یمن، زمینه را برای قیام این جنبش فراهم کرد. قیام به صورت علنی از سال ۲۰۰۳م و با شعارهای برائت از آل سعود، آمریکا و اسرائیل اوج گرفت (صلاحی، ۲۰۰۱، ص ۶). ایشان در کنار ندای مرگ بر آمریکا و مرگ بر اسرائیل و بازگشت به اسلام، به تبیین این رویکرد در بین مردم و طلاب دینی پرداختند. سید حسین توانسته بود از تعداد اندک یاران خود یک امت بسازد که از ویژگی آگاهی و بیداری برخوردار بودند (شمس‌الدین، ۱۳۹۴، ص ۸۳-۸۴). در تقابل با اقدامات سید حسین، دولت مرکزی نیز شش جنگ خونین و نابرابر (از سال ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۰م) را بر آنها تحمیل کرد و سید حسین الحوثی در همان جنگ اول در سال ۲۰۰۴م پس از مقاومت جانانه به شهادت رسید (عرفات، ۲۰۱۰، ص ۲۲).

با شهادت سید حسین، برادرش سیدعبدالملک الحوثی رهبری جنبش را برعهده گرفت. او پس از سال‌ها تلاش و مبارزه با دولت مرکزی، حوزه نفوذ خود را از صعده به تمام یمن گسترش داد که با استقبال مردم یمن نیز مواجه شد (شیخ حسینی، ۱۳۹۴، ص ۲۶). وی توانست مجدداً به بازسازی روحیه مجاهدان و ایجاد روحیه امید بپردازد و مردم را از نو متحد سازد. در نهایت، با صبر و استقامت آنها در برابر شش جنگ تحمیلی دولت و قدرتمند شدن

انصارالله و گسترش حوزهٔ نفوذ آن در مناطق مختلف یمن و پیروزی آنها در نبردها، دولت از ادامهٔ مقابله با آنها ناتوان شد و کاملاً از پا درآمد (محبشی، ۱۳۹۴، ص ۱۱۶-۱۱۹).

با برکناری عبدالله صالح، منصور هادی رئیس‌جمهور یمن شد. منصور هادی تا سال ۲۰۱۴م در رأس قدرت بود؛ اما با نادیده گرفتن نتایج گفت‌وگوهای ملی از سوی وی و گسترش روزافزون فساد در دولت او، با فراخوان جنبش انصارالله، مردم به خیابان‌ها آمدند و با کنترل شهرها توسط انصارالله، ادارهٔ شهرها به کمیته‌های مردمی واگذار شد (شیخ حسینی، ۱۳۹۴، ص ۲۲-۲۳). با وجود تلاش انصارالله در گفت‌وگو با دولت برای تغییر سیاست‌های اعمالی‌اش، دولت راضی به تغییر سیاست‌هایش نشد و سرانجام منصور هادی در ژانویهٔ ۲۰۱۵م استعفای خود را اعلام کرد (میراحمدی و احمدوند، ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴، ص ۱۶۲). پس از سرنگونی علی عبدالله صالح، تغییر قدرت به معنای واقعی رخ نداد و در واقع همان شخصیت‌های بانفوذ قبل از انقلاب در صحنهٔ قدرت باقی ماندند (سماوی، ۱۳۹۴، ص ۱۴۱-۱۴۲). طی سه سال حاکمیت عبدریه منصور هادی، نه تنها مردم به آرمان‌ها و مطالبات انقلابی خود دست نیافتند، بلکه با ناکارآمدی دولت بر مشکلات سابق افزوده شد (پرن‌دین، ۱۳۹۳، ص ۱). در سال‌های اخیر نیز این جنبش با تکیه بر مبانی و اصول عمیق فکری خود توانست به جریانی تأثیرگذار در داخل یمن و بازیگری قدرتمند در سطح منطقه تبدیل شود و منافع قدرت‌های بزرگ را به چالش بکشد. قدرت انصارالله در کنترل صنعا و بیشتر مناطق یمن و نیز به دلیل پیوند معنوی این جنبش با انقلاب اسلامی ایران، بر نگرانی و هراس آمریکایی‌ها و سعودی‌ها از شکل‌گیری دولت شیعی در یمن، تغییر موازنهٔ قوا و تقویت محور مقاومت افزوده شد (صلاحی، ۲۰۰۱، ص ۳). این جنبش در زمینهٔ پایبندی به دفاع از حقوق تمامی مستضعفان، توانست جریان‌ها، طائفه‌ها و مذاهب یمن را با خود همراه سازد (واسعی یمانی، ۱۴۳۶ق، ص ۲۱). انصارالله هم‌اکنون دارای تشکیلاتی سازمان‌یافته و دارای برنامه و مبناست که حول رهبری واحد حرکت می‌کند (لمالکی، ۱۳۹۴، ص ۱۸۶-۱۸۸).

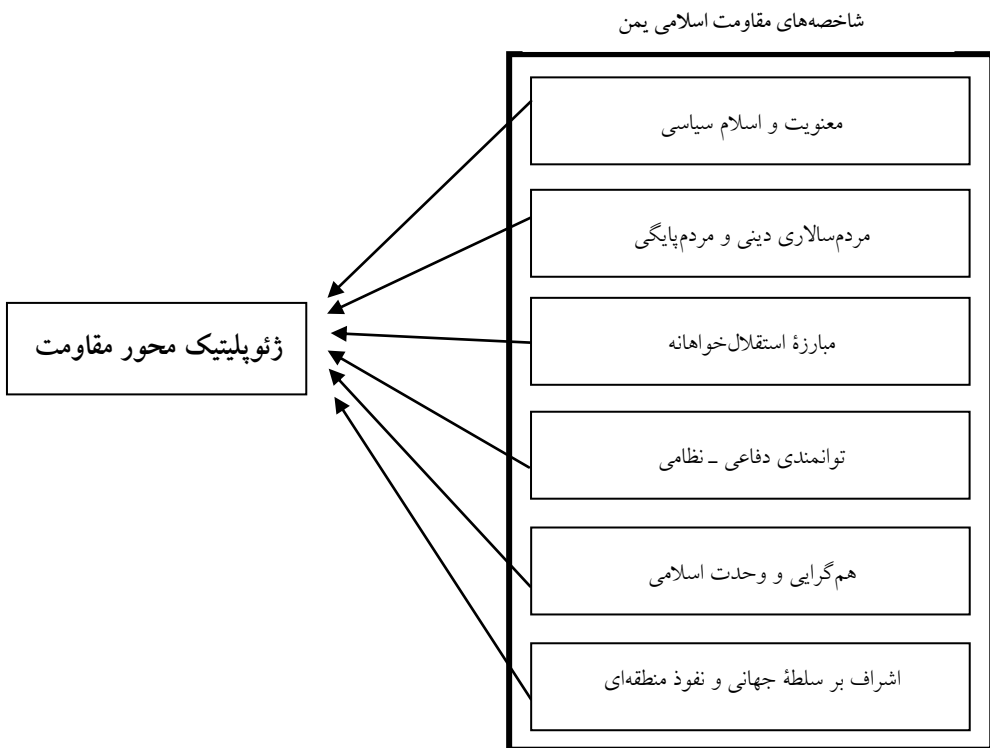
۲. روش‌شناسی پژوهش

روش تحقیق در این مقاله، آمیخته با رویکرد کمی - کیفی است؛ بدین صورت که برای شناسایی شاخص‌های مقاومت اسلامی (بخش کیفی تحقیق)، از روش «تحلیل مضمون» (Thematic Analysis) استفاده شده است و در بخش دوم، یعنی سنجش تأثیر شاخص‌های مقاومت اسلامی در اندیشهٔ سیدعبدالمک‌الحوثی بر ژئوپلیتیک محور مقاومت (بخش کمی پژوهش)، آمار استنباطی و آزمون ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون سادهٔ دومتغیره به کار گرفته شده است. جامعهٔ آماری پژوهش، سخنان عبدالملک‌الحوثی دربارهٔ شاخص‌های مقاومت اسلامی بوده و روش نمونه‌گیری به صورت قضاوتی انجام گرفته است. در بخش کمی، با تدوین یک فرضیهٔ اصلی با شش فرضیهٔ فرعی، پیمایش نخبگانی به تعداد نه نفر از افراد صاحب‌نظر در حوزهٔ مطالعات منطقه‌ای و امور نهضت‌ها صورت گرفت.

این مقاله، از جمله پژوهش‌های اکتشافی - توصیفی است که از حیث نتیجه بنیادی، توانایی کاربردی را دارد و از نظر جمع‌آوری اطلاعات، کیفی است. بر اساس راهبرد، از روش تحلیل مضمون برای تحلیل داده‌ها و کدهای کلان به دست آمده از متن اصلی نقل قول‌ها و سخنان کدگذاری استفاده شده است. نمونه نقل قول‌ها در این مقاله، ۲۲ عنوان از سخنان (۲۲ عنوان سخنرانی) دبیرکل جنبش انصارالله است. دلیل انتخاب تعداد زیادی از بیانات در این نوشتار، حجم زیاد و گستردگی مباحث مربوط به مقاومت اسلامی و دشواری دسته‌بندی و انسجام علمی تمام آنها بود. با توجه به اینکه موضوع مقاله شاخص‌های مقاومت اسلامی در منظومه فکری سیدعبدالملک الحوثی است، سعی شده است که بیشتر بیانات، مرتبط با این موضوع انتخاب شوند. البته این انتخاب و دقت در آن، نتایج اطمینان‌بخش‌تری را خواهد داشت. سپس مباحث کلیدی کدگذاری شده و از نقل قول‌ها و متن مضامین پایه شکل گرفته است.

۳. الگوی مفهومی تحقیق

با توجه به مبانی و پیشینه نظری و تجربی تحقیق، الگوی مفهومی تحقیق به صورت زیر ترسیم می‌گردد:

۴. دسته‌بندی و کدگذاری مضامین

در این بخش پس از بررسی دقیق و ترجمه سخنان عبدالملک حوثی از عربی به فارسی، مضامین مرتبط با شاخص‌های مقاومت اسلامی یمن تجزیه و تحلیل گشته و شاخص‌های مرتبط با بحث استخراج شده است. برای دسته‌بندی و کدگذاری مضامین، در مرحله اول با تجزیه و تحلیل مضمون بیانات و متن، از متن اصلی مضمون‌های پایه‌ای به دست می‌آید. این گام از نوشتار، متن اصلی و سخنان دبیرکل جنبش انصارالله یمن است که نقل‌قول مستقیم از سخنان سیدعبدالملک الحوثی می‌باشد. البته این نقل‌قول‌ها پیش‌تر از میان مطالب و سخنان متعدد انتخاب و در دسته‌های مورد نظر و در قالب کدهایی با شناسه مشخص، سازمان‌دهی شده‌اند. هر کدام از این نقل‌قول‌ها حاوی مضمونی است که این مضامین از کلام و صحبت‌های سیدعبدالملک بدرالدین اخذ شده‌اند و «مضامین پایه‌ای» مقاله هستند.

پس از استخراج مضامین پایه‌ای از سخنان اصلی، اقدام به دسته‌بندی و کدگذاری به‌منظور تبدیل مضامین پایه‌ای به مضامین سازمان‌دهنده و در نهایت، استخراج مضامین فراگیر، اقدام شد که در جدول شماره ۱ نمایش داده شده است.

جدول ۱. تبدیل مضمون پایه‌ای به مضامین سازمان‌دهنده و فراگیر

(منبع: استخراج از سخنان نه سال اخیر سیدعبدالملک الحوثی)

ردیف	مضامین پایه‌ای	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین فراگیر
۱	بازگشت به اسلام و قرآن به‌عنوان منبع جامع هدایت و امت‌ساز	جامعیت اسلام و مکتب دینی	مضامین فراگیر
		هدایت‌گر و امت‌ساز بودن اسلام	
۲	پذیرش عبودیت و بندگی خداوند و رد بندگی و عبودیت ستمگران و سلطه‌گران	اطاعت‌پذیری و تکلیف‌محوری	معنویت و اسلام سیاسی
		نفی طاغوت و سلطه‌ستیزی	
۳	احساس مسئولیت در برابر خداوند، تاریخ و جامعه	مسئولیت‌پذیری دینی و اجتماعی	
	۴		
۵	استقامت و ایستادگی در برابر متجاوزان با اعتماد و توکل بر خداوند	مقاومت اسلامی	
		توکل و اعتماد به نصرت الهی	
۶	حل مشکلات و پیروزی، در گرو بازگشت به اسلام	کارآمدی اسلام	
۷	صاحب حق دانستن مردم در امور و شئون	حق تعیین سرنوشت مردم	
۸	قدرت، ابزاری برای خدمت به مردم، نه تسلط و سیطره بر آنها	نظام سیاسی خدمتگزار	مردم‌پایگی
		حکومت مردمی و ضد استبدادی	

شخص‌های مقاومت اسلامی در منظومه فکری سیدعبدالمک الحوثی و... ❖ ۱۰۱

	جهاد برای عزت و استقلال	جهاد، عامل حفظ عزت، استقلال و حقوق امت در برابر ظلم و طاغوت	۹
	حفظ حقوق ملت در برابر استکبار		
مبارزه استقلال‌خواهانه	استبدادستیزی و عدالت‌محوری	اعتقاد به برقراری عدالت و مبارزه با استبداد و استکبار	۱۰
	مبارزه با مستکبران		
	حفظ استقلال و عدم وابستگی	تلاش برای دفاع از کرامت، آزادی و استقلال در برابر متجاوزان	۱۱
	ارتقای تاب‌آوری در مواجهه با تهدیدها	ساخت، استحکام و ارتقای امت در درگیری و مواجهه با چالش‌ها و تهدیدها	۱۲
	مسئولیت مسلمانان در قبال مسئله فلسطین	مسئولیت کشورهای عربی و اسلامی در پایان‌دادن به ظلم و حل مشکل فلسطین	۱۳
	اهتمام دینی و آرمانی به مسئله فلسطین	ایستادگی بر موضع اصولی و ایمانی در حمایت از آزادی ملت مظلوم فلسطین	۱۴
	سازش ناپذیری و رهایی بخشی	اعتقاد به رهایی از طاغوت و استکبار، تسلیم‌ناپذیری و عدم سازش با آن	۱۵
توانمندی دفاعی - نظامی	ارتقای قدرت نظامی و تسلیحاتی	افزایش و توسعه توانایی نظامی و قدرت موشکی و رسیدن به مرحله بازدارندگی در برابر دشمن	۱۶
	افزایش توانایی و برد موشکی		
	توان راهبردی نظام دفاعی		
	توسعه تجهیزات و بازدارندگی		
هم‌گرایی و وحدت اسلامی	پرهیز از تفرقه و انسجام ملی	مراقبت از همبستگی اجتماعی، انسجام و اتحاد و پرهیز از نزاع‌ها و اختلافات فرقه‌ای	۱۷
	همبستگی دینی	اعتقاد به همبستگی و رابطه برادری بین امت اسلامی و گسترش آن	۱۸
	امت‌گرایی (امت واحده)		
	ولایت و رهبری، عامل هم‌گرایی	پذیرش ولایت الهی، عامل هدایت، نصرت و عزت و پیروزی	۱۹
ولایت‌پذیری، عامل نصرت			
اشراف بر سلطه جهانی و نفوذ منطقه‌ای	توطئه و تجاوز آمریکا، گواهی بر حقانیت شعار یوم الصرخه	آمریکا، منشأ فتنه و تجاوز و بزرگ‌ترین حامی رژیم صهیونیستی در توطئه بر ضد مردم فلسطین	۲۰
	باور به حمایت آمریکا از رژیم صهیونیستی		
	درک هوشمندانه از شیوه‌های سلطه آمریکا	تلاش آمریکا و صهیونیسم برای سیطره بر مردم از طریق فساد و رذایل اخلاقی	۲۱
	نفوذ نظام سلطه و انحراف در ملت‌ها	تلاش قدرت‌های بزرگ در گمراهی و مهار ملت‌ها با تأثیرگذاری بر افکار و برداشت‌ها	۲۲

۵. انجام مراحل تحلیل مضمون و ارائه یافته‌ها

در این تحقیق، جامعه آماری، داده‌های مضامین مربوط به شاخص‌های مقاومت اسلامی یمن در منظومه فکری سیدعبدالمک‌الحوثی است و روش نمونه‌گیری به صورت هدف‌دار می‌باشد. این روش نمونه‌گیری، علاوه بر سهولت در استخراج دستاوردها، نتایج اطمینان‌بخشی را به همراه دارد.

الف) تبدیل مضامین و استخراج مضامین سازمان‌دهنده: با بررسی و تبدیل متن و نقل‌قول‌ها، مضامین پایه‌ای استخراج شدند. حاصل مضامین پایه، انتخاب ۲۲ نمونه از نقل‌قول مستقیم از میان تعداد زیادی از سخنرانی‌های مختلف سیدعبدالمک‌الملک بود، که با تبدیل مضامین پایه به مضامین سازمان‌دهنده، یک دسته‌بندی منسجم درباره شاخص‌های مقاومت اسلامی یمن به دست آمد.

ب) تبدیل مضامین سازمان‌دهنده به مضمون فراگیر: در این مرحله، از میان مضامین سازمان‌دهنده متعدد، باید به یک مضمون انتزاعی و عینی دست پیدا کرد. در این فرایند، مضامین اصلی از دل مضامین سازمان‌دهنده به چند مؤلفه اصلی می‌رسند که باید توصیف شوند.

ج) گزارش مضامین و توصیف نتایج: با بررسی و استخراج مضامین فراگیر، مقاله حاضر به شش مضمون فراگیر دست یافت که هر یک از مضامین به شرح ذیل توصیف خواهند شد:

- معنویت و اسلام سیاسی: مضمون مبتنی بر معنویت و اسلام سیاسی از مهم‌ترین شبکه مضمون اندیشه سیدعبدالمک‌الحوثی است. بازگشت به اسلام و قرآن به عنوان منبع جامع هدایت و امت‌ساز، همواره از اصول اساسی منظومه فکری سیدعبدالمک‌الملک بوده و بر اساس آن، پذیرش سلطه و حاکمیت ظالمان و مستکبران نفی شده است. در این نگاه، حل مشکلات جامعه و پیروزی نهایی، در گرو بازگشت به اسلام و توکل و اعتماد به قدرت و نصرت الهی است.

- مردم‌سالاری: مردم‌سالاری دینی و مردم‌پایگی از مضامین مستخرج از بیانات سیدعبدالمک‌الملک بوده است. در نگاه دبیرکل جنبش انصارالله، مردم در امور و شئون خود صاحب حق‌اند و حق تعیین سرنوشت مردم در منظومه فکری ایشان مورد احترام است. قدرت در نگاه رهبران انصارالله، ابزاری برای خدمت به مردم، اجرای عدالت و تأمین حقوق مردم در برابر ظلم و طاغوت است، نه ابزاری برای تسلط و سیطره بر آنها. این جنبش در عمل نیز نشان داده است که فی‌نفسه به دنبال قدرت نیست و به نظر مردم و سایر گروه‌ها احترام می‌گذارد.

- مبارزه استقلال‌خواهانه: مبتنی بر مضامین استخراج‌شده از بیانات سیدعبدالمک‌الملک، مبارزه با مستکبران و حفظ استقلال از مؤلفه‌های مهم مقاومت اسلامی یمن است. بنابراین «مبارزه استقلال‌طلبانه» در شبکه مضامین نقش مهمی دارد. جنبش انصارالله یمن با اعتقاد به برقراری عدالت و مبارزه با استبداد و استکبار، همواره در پی دفاع از کرامت، آزادی و استقلال یمن در برابر متجاوزان و سلطه‌گران بوده است. البته این نگاه فقط منحصر به جامعه و

مردم یمن نبوده و مسئولیت‌پذیری این جنبش در قبال امت اسلامی، به‌ویژه مردم فلسطین و حل مسئله فلسطین و آزادی آن از ظلم و اشغالگری، همواره دغدغه و مورد اهتمام سیدعبدالملک بوده است.

– توانمندی دفاعی – نظامی: ارتقای سطح توانمندی دفاعی – نظامی و قدرت بازدارندگی مقاومت اسلامی یمن در برابر نظام سلطه جهانی و متجاوزان منطقه‌ای، در سخنان الحوثی مشهود است. این جنبش در عمل نیز توانسته است با افزایش و توسعه توانایی نظامی خود ضربات سنگینی را بر متجاوزان وارد کند. جنبش انصارالله در حال حاضر با ارتقای قدرت نظامی و تسلیحاتی و افزایش قدرت و برد موشکی، به قدرت بازدارندگی در برابر دشمنان منطقه‌ای و بین‌المللی دست یافته و بر قدرت و گستره اثربخشی ژئوپلیتیک محور مقاومت افزوده است.

– هم‌گرایی و وحدت اسلامی: مراقبت از همبستگی اجتماعی، انسجام و اتحاد و پرهیز از نزاع‌ها و اختلافات فرقه‌ای در منظومه فکری سیدعبدالملک از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. این مؤلفه، عامل مهمی در پیروزی مقاومت اسلامی یمن در مواجهه با چالش‌های داخلی و تهدیدهای خارجی به‌شمار می‌آید. در کنار انسجام داخلی، همبستگی و رابطه برادری بین امت اسلامی و گسترش آن نیز مورد تأکید و اهتمام سیدعبدالملک است.

– اشراف بر سلطه جهانی و نفوذ منطقه‌ای: در منظومه فکری ایشان، همواره آمریکا و رژیم صهیونیستی در رأس دشمنان واقعی بشریت و جهان اسلام قرار دارند که به‌دنبال استثمار جوامع و توطئه‌چینی و فتنه‌انگیزی در بین مسلمانان‌اند. رهبران انصارالله در عمل نیز نشان داده‌اند که بصیرت و بینش عمیقی درباره دشمنان دارند و همواره اقدامات و برنامه‌های آمریکا و رژیم صهیونیستی و عوامل منطقه‌ای آنها را رصد می‌کنند و تحت اشراف خود دارند. این مؤلفه، عامل مهمی در موفقیت جنبش انصارالله یمن در مواجهه با بحران‌ها و چالش‌ها بوده است.

۶. فرضیه بخش کمی تحقیق

فرضیه اصلی تحقیق چنین است: شاخص‌های مقاومت اسلامی یمن، بر ژئوپلیتیک محور مقاومت تأثیر دارد. همان‌طور که بیان شد، در این بخش پس از تدوین فرضیه اصلی با شش فرضیه فرعی، پیمایش نخبگانی با تعداد نه نفر از افراد صاحب‌نظر در حوزه مطالعات منطقه‌ای و امور نهضت‌ها صورت گرفت و سپس جهت سنجش رابطه و اثرپذیری متغیر وابسته از متغیرهای مستقل، مراحل بعدی انجام شد.

۷. تحلیل یافته‌های استنباطی تحقیق در بخش کمی

با بررسی پیش‌فرض‌ها می‌توان گفت که اولاً متغیرهای مستقل و متغیر وابسته دارای مقیاس اسمی هستند؛ ثانیاً متغیر ژئوپلیتیک محور مقاومت دارای توزیع نرمال است؛ ثالثاً رابطه بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته خطی است. بنابراین، آزمون مناسب برای سنجش رابطه بین آنها (متغیرهای مستقل و متغیر وابسته) ضریب همبستگی پیرسون است. جدول شماره ۲ نشان‌دهنده ضریب همبستگی بین متغیرهای مستقل (معنویت و اسلام سیاسی؛

مردم‌سالاری دینی و مردم‌پایگی؛ مبارزه استقلال‌خواهانه؛ توانمندی دفاعی - نظامی؛ هم‌گرایی و وحدت اسلامی؛ و اشراف بر سلطه جهانی و نفوذ منطقه‌ای) و متغیر وابسته (ژئوپلیتیک محور مقاومت) است.

جدول ۲. ضریب همبستگی پیرسون اثرپذیری ژئوپلیتیک محور مقاومت از شاخص‌های مقاومت اسلامی یمن

بر اساس سخنان سیدعبدالملک الحوثی

ردیف	متغیر مستقل	متغیر وابسته	مقدار آزمون	سطح معناداری
۱	معنویت و اسلام سیاسی	ژئوپلیتیک محور مقاومت	۰/۵۵۷	۰/۰۰۱
۲	مردم‌سالاری دینی و مردم‌پایگی	ژئوپلیتیک محور مقاومت	۰/۳۱۷	۰/۰۰۱
۳	مبارزه استقلال‌خواهانه	ژئوپلیتیک محور مقاومت	۰/۴۱۸	۰/۰۰۱
۴	توانمندی دفاعی - نظامی	ژئوپلیتیک محور مقاومت	۰/۴۱۴	۰/۰۰۱
۵	هم‌گرایی و وحدت اسلامی	ژئوپلیتیک محور مقاومت	۰/۳۸۳	۰/۰۰۱
۶	اشراف بر سلطه جهانی و نفوذ منطقه‌ای	ژئوپلیتیک محور مقاومت	۰/۵۴۱	۰/۰۰۱

یافته‌های جدول شماره ۲ نشان می‌دهند که بین متغیرهای مستقل (معنویت و اسلام سیاسی، مردم‌سالاری دینی و مردم‌پایگی، مبارزه استقلال‌خواهانه، توانمندی دفاعی - نظامی، هم‌گرایی و وحدت اسلامی، اشراف بر سلطه جهانی و نفوذ منطقه‌ای) و متغیرهای وابسته (ژئوپلیتیک محور مقاومت) همبستگی مثبت در حد بسیار زیاد وجود دارد و این همبستگی به لحاظ آماری معنادار است. به عبارت دیگر، با ارتقای متغیرهای مستقل یادشده، تأثیر آنها بر ژئوپلیتیک محور مقاومت افزایش می‌یابد. با توجه به تجزیه و تحلیل‌های بالا، تمامی فرضیه‌های فرعی شش‌گانه تحقیق تأیید می‌شوند.

۸. تحلیل رگرسیون خطی ساده (دومتغیره)

در این پژوهش، قبل از اجرای رگرسیون و تحلیل مسیر، میزان ارتباط بین یکایک متغیرهای مستقل و متغیر وابسته (ژئوپلیتیک محور مقاومت) بررسی شده است. قبل از انجام رگرسیون، لازم است پیش‌فرض‌های رگرسیون رعایت شود. اولین و مهم‌ترین پیش‌فرض، خطی بودن روابط بین متغیرهای مستقل و وابسته است. بر اساس آنچه در ضریب پیرسون مطرح شد، روابط بین متغیرهای مستقل و وابسته خطی است. همچنین توزیع متغیر وابسته نیز نرمال است. جدول شماره ۳، ضرایب همبستگی ساده رفتار شاخص‌های مقاومت اسلامی یمن را با ژئوپلیتیک محور مقاومت نشان می‌دهد. بررسی سطح معناداری متغیرها حاکی از رابطه معنادار متغیرهای مستقل با متغیر وابسته است.

جدول ۳. ضریب رگرسیونی ساده رفتارهای ژئوپلیتیک محور مقاومت

ژئوپلیتیک محور مقاومت					متغیر وابسته
ضریب همبستگی (R)	ضریب تعیین	ضریب بتا (β)	مقدار ثابت	سطح معناداری	
۰/۵۵۷	۰/۱۶۲	۰/۱۵۳	۳/۱۴	۰/۰۰۱	معنویت و اسلام سیاسی
۰/۳۱۷	۰/۱۴۹	۰/۱۳۴	۴/۱۲	۰/۰۰۱	مردم‌سالاری دینی و مردم‌پایگی
۰/۴۱۸	۰/۱۸۴	۰/۱۷۹	۴/۰۶	۰/۰۰۱	مبارزه استقلال‌خواهانه
۰/۴۱۴	۰/۱۳۶	۰/۲۴۶	۴/۱۷	۰/۰۰۱	توانمندی دفاعی - نظامی
۰/۳۸۳	۰/۱۸۸	۰/۱۴۹	۲/۴۵	۰/۰۰۱	هم‌گرایی و وحدت اسلامی
۰/۵۴۱	۰/۱۵۶	۰/۲۶۶	۱۴/۵	۰/۰۰۱	اشراف بر سلطه جهانی و نفوذ منطقه‌ای

نتایج به‌دست آمده از رگرسیون خطی ساده، حاکی از این است که از میان کل متغیرهای موجود در این پژوهش، تمامی شش متغیر مستقل با متغیر وابسته، رابطه معناداری دارند. از میان متغیرهای موجود (شاخص‌ها) در این جدول متغیر «هم‌گرایی و وحدت اسلامی» با ضریب تعیین ۰/۱۸۸ درصد بیشترین رابطه، و متغیر «توانمندی دفاعی - نظامی» با ضریب تعیین ۰/۱۳۶ درصد کمترین رابطه را با ژئوپلیتیک محور مقاومت دارد. ضریب بتای استاندارد نشان می‌دهد که متغیرهای اشراف بر سلطه جهانی و نفوذ منطقه‌ای، توانمندی دفاعی - نظامی و بازدارندگی، و مبارزه استقلال‌خواهانه، نسبت به متغیرهای دیگر در تعیین تغییرات ژئوپلیتیک محور مقاومت نقش مهم‌تری را ایفا می‌کنند.

انصارالله یمن به‌رهبری سیدعبدالملک الحوثی به‌عنوان بازیگری غیردولتی/افروملی، از ابتدای حضور خود در عرصه سیاست و تحولات مؤثر در یمن توانسته است در فعالیت اجتماعی و سیاسی خود روند روبه‌توسعه داشته و دستاوردهایی را برای جنبش انصارالله یمن در کشور و ژئوپلیتیک محور مقاومت به‌همراه داشته باشد. هدف اساسی مقاومت اسلامی انصارالله شکل‌دهی و سازمان‌دهی انقلابیون و تقویت مقاومت مردمی در برابر استکبار است. مهم‌ترین عامل شکل‌گیری تدریجی مقاومت این بود که نیروهای مردمی و هسته‌های مقاومت، توانایی دفاع از کشور را در برابر قدرت امپریالیستی ایجاد کنند و تثبیت نمایند. به همین منظور، هسته‌های مقاومت و نهضت‌های انقلابی در سراسر جهان اسلام و دنیا فعال شدند و مقاومت اسلامی انصارالله یمن در شرایط ویژه و پیچیده‌ای شکل گرفته و توسعه یافته است که این امر بر ژئوپلیتیک محور مقاومت نیز اثرگذار بوده است. در تبیین نتایج تأثیرشناسی شاخص‌های مقاومت اسلامی یمن بر ژئوپلیتیک محور مقاومت در زمینه «توسعه، تقویت محور مقاومت و تعمیق گفت‌وگو محور مقاومت» به‌صورت روش کمی پیمایشی نتایج مهم و جدیدی را به‌همراه داشته است. با عنایت به پیچیدگی و سیال بودن تحولات در عرصه منطقه‌ای و بین‌المللی و اثرگذاری و اثرپذیری محور مقاومت از آن، مقاومت اسلامی دستاورد و موفقیت‌هایی را داشته است. بر اساس سنجش تأثیرشناسی شاخص‌های مقاومت

اسلامی انصارالله بر ژئوپلیتیک محور مقاومت، نتایج حاکی از آن است که دستاوردهای مقاومت اسلامی یمن بر متغیر وابسته، یعنی ژئوپلیتیک محور مقاومت اثربخش بوده است. میان ژئوپلیتیک محور مقاومت و شاخص‌های شش‌گانه رابطه مثبت و مستقیمی وجود دارد؛ یعنی با ارتقای عمیق، توسعه و تقویت هر یک از شاخص‌های مقاومت اسلامی، ژئوپلیتیک محور مقاومت نیز بهبود و ارتقا می‌یابد.

یکی از مهم‌ترین یافته‌های تحقیق حاضر، تأثیر مثبت برتری عوامل معنوی و مقاومت اسلامی یمن بر محور مقاومت بوده است. انسان‌های معنوی و باایمان، یک جنبش و سازمان معنوی را شکل می‌دهند. سازمانی که اعضای آن مؤمن و دین‌مدار باشند و احکام اسلامی و ارزش‌های دینی مبنای حرکت آن باشد، به‌طور قطع مجموعه‌ای خواهد بود که در آن نظام، دین حاکم است. در واقع، بین «نظام باورهای جنبش» و «نظام عملکردهای آن» پیوستگی عمیقی وجود دارد. در سازمان معنوی، جهت‌گیری‌های اساسی و کلان را اسلام مشخص می‌کند. در نظام فکری نشئت‌گرفته از ایمان دینی، حفظ خود اسلام، قرآن و ارزش‌های دینی و الهی در اولویت اول قرار دارد و مؤمنان و اعضای آن باید با بذل مال و جان خود در این مسیر تلاش کنند. بنابراین، باورهای عمیق اسلامی و ارتقای معنویت در بین اعضای مقاومت اسلامی یمن با شکل دادن یک فرهنگ اصیل مقاومت و روحیهٔ ایثار و شهادت‌طلبی در بدنهٔ جنبش اسلامی می‌تواند راه‌حلی برای افزایش امنیت محور مقاومت به‌شمار آید.

علاوه بر آن، توجه به مردم‌سالاری دینی و نقش مردم در تعیین سرنوشت یمن از سوی رهبران انصارالله، به‌عنوان یک پشتوانهٔ قابل اتکا و مؤثر، در قدرت‌یابی، افزایش توان ایستادگی، مدیریت بحران‌های داخلی و توسعهٔ نفوذ جنبش انصارالله یمن، و به‌تبع آن در گسترش ژئوپلیتیک محور مقاومت مؤثر خواهد بود.

از سوی دیگر، مبارزهٔ استقلال‌طلبانه به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های اساسی گفتمان مقاومت اسلامی یمن، این جنبش را در مبارزه با استبداد و استکبار و دفاع از کرامت، آزادی و حفظ استقلال یمن در برابر متجاوزان و سلطه‌گران یاری می‌رساند و موجب می‌شود تا دربارهٔ استقلال و آزادی سایر مسلمین و جوامع اسلامی از سلطهٔ مستکبران و ظلم اشغالگران احساس مسئولیت کنند و در راستای آزادی و استقلال امت اسلامی تلاش و اعلام آمادگی نمایند. این امر موجب می‌شود تا جغرافیای محور مقاومت به جغرافیای جهان اسلام پیوند خورد و بر گستره و میزان قدرت ژئوپلیتیک این محور افزوده شود.

علمای علم سیاست، توانمندی نظامی انصارالله در عرصهٔ قدرت نظامی، دفاعی، امنیتی و اطلاعاتی را نمایندهٔ قدرت ملی می‌دانند و به آن اهمیت فراوانی می‌دهند. دلیل این اهمیت، به نقش قدرت دفاعی و اطلاعاتی در تأمین امنیت و برقراری صلح و آرامش برمی‌گردد. بر اساس دستور الهی «وَ أَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَ مِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ وَعَدُوُّ اللَّهِ وَ عَدُوُّكُمْ» (انفال: ۶۰)، اگر دشمن مسلمانان و کشور اسلامی یک قدرت جهانی باشد، باید سطح قدرت دفاعی مسلمانان، افزون بر آن قدرت جهانی باشد. در حال حاضر، ارتقای سطح توانمندی دفاعی - نظامی و قدرت بازدارندگی مقاومت اسلامی یمن در برابر نظام سلطهٔ جهانی و متجاوزان منطقه‌ای در سخنان *الحوثی* مشهود است. جنبش انصارالله در عمل توانسته است با ارتقای قدرت نظامی و تسلیحاتی و افزایش قدرت و

برد موشکی، به قدرت بازدارندگی در برابر دشمنان منطقه‌ای و بین‌المللی دست یابد و بر قدرت و گستره اثر بخشی ژئوپلیتیک محور مقاومت بیفزاید.

با عنایت به شناسایی شاخص‌های مقاومت اسلامی یمن، تأیید و تصدیق داده‌های کمی درباره استعداد و توانایی مقاومت جنبش انصارالله، به نظر می‌رسد که مقاومت اسلامی یمن توانایی قدرت‌گیری، توسعه و نقش‌آفرینی در محور مقاومت را در آینده به صورت چشمگیری توسعه خواهد داد. احاطه و اشراف بر سلطه جهانی و منطقه‌ای استکبار، از نشانه‌های مهم و ممتاز این نهضت در منطقه است. احساس مسئولیت در قبال تحولات منطقه، اهتمام به استقلال کشور از قدرت‌های بزرگ به‌ویژه آمریکا، دغدغه درباره وابستگی برخی قدرت‌های منطقه‌ای به غرب و آمریکا، اهتمام دینی و آرمانی به حل مسئله فلسطین و آمادگی برای حمایت از ملت فلسطین و آزادی و استقلال آن، از جمله موارد احساس مسئولیت سیدعبدالملک به‌عنوان رهبری جنبش انصارالله یمن نسبت به امت اسلامی در گستره جهان اسلام است. با در نظر گرفتن این مؤلفه‌ها، به جرئت می‌توان گفت که این جنبش می‌تواند بر عمق بخشی گفتمانی مقاومت اثر بگذارد و در گستره ژئوپلیتیک محور مقاومت نقش‌آفرینی کند.

ایجاد وحدت بین مسلمین و در نتیجه آگاهی امت اسلامی، توجه و آگاهی بخشی درباره فتنه‌آفرینی و تلاش قدرت‌های بزرگ در گمراهی و مهار ملت‌ها، تضعیف جایگاه امنیتی رژیم صهیونیستی، برچیده شدن طومار تروریسم و سلطه استکبار، از دیگر مصادیق توسعه و عمق بخشی گفتمان مقاومتی است. پیش از انقلاب اسلامی ایران، سیاست‌های بلوک شرق و غرب در سیاست‌زدایی از اسلام و اسلام‌زدایی از سیاست بود. با پیروزی انقلاب اسلامی، تحول در چنین رویکردی در دنیا پدید آمد و کارآمدی اسلام در عرصه سیاسی را نشان داد. امروزه ژئوپلیتیک اسلام سیاسی در پرتو انقلاب اسلامی شکل گرفته است و اسلام سیاسی از مهم‌ترین تأثیرات انقلاب اسلامی در زمینه عمق بخشی انقلاب اسلامی در نهضت‌ها و جنبش‌های اسلامی است.

مشی مبارزاتی جنبش انصارالله نیز مبتنی بر مقاومت‌محوری مسالمت‌آمیز است و خشونت‌محور نیست؛ چراکه گفتمان مقاومت در یمن بر آموزه‌های اسلامی تأکید دارد. بیشترین تمرکز این گفتمان بر اسلام‌گرایی و اسلام‌خواهی است. در واقع، محور مرکزی این گفتمان، اسلام‌خواهی است و بر مبنای تبعیت از آموزه‌های اسلام شکل گرفته است. در قیام اخیر مردم یمن نیز عنصر اسلام‌خواهی در شعارها قابل مشاهده است. اسلام و احکام اسلامی همواره در اندیشه‌های رهبر جنبش انصارالله دغدغه و مسئله اصلی بوده است. بنابراین، گفتمان مقاومت اسلامی یمن ضمن تأکید بر ایستادگی در برابر استکبار و نظام سلطه، همواره خود را گفتمانی صلح‌طلب معرفی کرده است. در مورد قیام اخیر مردم یمن، این عنصر بیش از سایر عناصر مشهود بود. از زمانی که مردم این کشور در اعتراض به ناکارآمدی دولت، تظاهرات خود در صناعا را شروع کردند، همواره بر مسالمت‌آمیز بودن تظاهرات تأکید داشتند و به همگان نشان دادند که این جنبش، نه تنها یک گروه با بلوغ سیاسی بالاست، بلکه به هر قیمتی حاضر به دستیابی به اهدافش نیست و خشونت را به‌عنوان ابزاری برای رسیدن به اهداف نفی می‌کند.

شاید بتوان فلسفه وجودی گفتمان مقاومت در یمن را مقابله با گفتمان سلطه تعریف کرد. در واقع، این گفتمان زمانی قوام یافت که در مقابل خود، نظام و گفتمانی به نام سلطه را یافت که فارغ از هرگونه چهارچوب اخلاقی به

ملت‌ها ظلم می‌کند. گفتمان مقاومت پاسخی به این ظلم و جور بود. از سوی دیگر، از آنجایی که این گفتمان بر روی اسلام‌خواهی، آزادی‌خواهی، استقلال‌طلبی و صلح‌طلبی تأکید می‌کند، کاملاً مشخص است که با هرگونه استکبار و استبدادی مخالف است. بنابراین، تا زمانی که استکبار و سلطه در پهنه جغرافیای امت اسلامی حضور داشته باشد، گفتمان مقاومت اسلامی در قالب مقاومت جنبش‌های اسلامی ظهور خواهد یافت و بر توان و گستره ژئوپلیتیک محور مقاومت خواهد افزود.

نتیجه‌گیری

در این مقاله، مفاهیم نظری و ادبیات پژوهش جهت شناسایی دقیق شاخص‌های مقاومت اسلامی یمن بررسی شد. پیشینه جنبش انصارالله نیز برای تبیین ماهیت گفتمان مقاومت اسلامی یمن و کمک به فهم شاخص‌های مقاومت در منظومه فکری سیدعبدالملک مورد اشاره قرار گرفت.

هدف مقاله، شناسایی شاخص‌های مقاومت اسلامی یمن در منظومه فکری سیدعبدالملک الحوثی و تأثیر آن بر ژئوپلیتیک محور مقاومت بوده است. جنبش انصارالله به‌رهبری عبدالملک بدرالدین به‌عنوان بخشی از محور مقاومت اسلامی، بر قدرت و گستره ژئوپلیتیک این محور افزوده است. این جنبش در سال‌های اخیر توانست با تکیه بر مبانی و مؤلفه‌های اساسی گفتمان مقاومت اسلامی به ایستادگی در برابر تجاوز ائتلاف خارجی استمرار بخشد و روزه‌روز بر توانمندی‌ها و منابع قدرت خود بیفزاید؛ به‌طوری‌که به‌عنوان یکی از اضلاع اصلی محور مقاومت با دستیابی به قدرت بازدارندگی، توانسته است قدرت‌های منطقه‌ای و بین‌المللی را با چالش مواجه سازد.

در این مقاله سعی شد تا در راستای پرسش اصلی پژوهش، شاخص‌های مقاومت اسلامی یمن در اندیشه سیدعبدالملک الحوثی دسته‌بندی شود. یکی از جنبه‌های نوآوری این مقاله است که علاوه بر استفاده از روش تحلیل مضمون و استخراج مضامین پایه از تعداد زیادی از سخنرانی‌های چند سال اخیر سیدعبدالملک الحوثی، تأثیر آنها بر ژئوپلیتیک محور مقاومت نیز مورد سنجش قرار گرفت.

نتایج تحلیل مضمون مقاومت مبتنی بر سخنان دبیر کل جنبش انصارالله و بر اساس فراوانی کدها نشان داد که شاخص‌های مقاومت اسلامی یمن مشتمل بر شش بعد یا حیظه و ۲۲ مؤلفه است که هر یک در این مقاله بر اساس روش تحلیل مضمون شناسایی و تأیید شدند. لزوم استخراج، شناسایی و بررسی این مؤلفه‌ها و شاخص‌ها، علاوه بر ارائه الگوی مقاومت جنبش انصارالله و حفظ و تداوم گفتمان مقاومتی این جنبش، جایگاه انصارالله یمن را در سطح منطقه و ژئوپلیتیک محور مقاومت ارتقا خواهد داد. با عنایت به ژئوپلیتیک محور مقاومت و جایگاه انصارالله در گسترش و افزایش قدرت اثرگذاری آن، نقش معنویت و باور این جنبش به اسلام سیاسی و اشراف آن بر سلطه جهانی حائز اهمیت است. بر اساس نتایج کمی، تا زمانی که ماهیت دینی و معنوی مقاومت یمن و باور عمیق آن به جامعیت اسلام سیاسی و بینش و بصیرت آن در زمینه دشمن‌شناسی حفظ شود، نه‌تنها مقاومت پایدار و مستمر خواهد ماند، بلکه موجب توسعه و تعمیق آن در گستره ژئوپلیتیک محور مقاومت خواهد شد.

منابع

ابوالحسن شیرازی، حبیب‌الله و رضا پارسه، ۱۳۹۳، «اتحاد سه‌گانه ایران، سوریه و حزب‌الله و تأثیر آن بر منافع آمریکا در خاورمیانه»، *سیاست جهانی*، ش ۱، ص ۷۳-۱۱۳.

پرن‌دین، لطف‌الله، ۱۳۹۳، *واکاوی پیروزی انقلاب دوم یمن از منظر گفت‌وگو*، برهان، قابل دسترسی در:

www.porseman.com

تلاشان، حسن، ۱۳۹۱، «انقلاب اسلامی ایران و تأثیر آن بر تحولات ژئوپلیتیک شیعه در یمن»، *تشیع‌شناسی*، ش ۴۰، ص ۷-۳۰.
حاکمی، احمد و ماجد علی، ۱۴۳۲ق، *الزیدیه اصوله و تاریخهم و عقائدهم*، عربستان سعودی، جامعة الملك عبدالعزيز.

حوثی، سیدعبدالملک، ۱۳۹۷، *گفت‌وگوی مشروح دبیرکل جنبش انصارالله یمن با روزنامه الاخبار لبنان*، شبکه الکوثر، قابل دسترسی در:

<https://fa.alkawthartv.com/news/128967>

_____، ۲۰۱۸، کلمه‌السیّد بمناسبة الهجرة النبوية ۱۴۴۰هـ - ۴ محرم، شبکه‌البینات، قابل دسترسی در:

<http://www.albaynat.net/archives/695>

_____، ۱۴۳۳ق، کلمه‌السیّد بمناسبة يوم الولاية ۱۴۳۳هـ، شبکه‌البینات، قابل دسترسی در:

<http://www.albaynat.net/archives/1228>

_____، ۲۰۱۶، کلمه‌السیّد بمناسبة يوم الولاية ۱۴۳۷هـ و ثورة ۲۱ سبتمبر ۲۰۱۶م، شبکه‌البینات، قابل دسترسی در:

<http://www.albaynat.net/archives/1242>

_____، ۲۰۱۷، کلمه‌السیّد بمناسبة الهجرة النبوية ۱۴۳۸هـ، شبکه‌البینات، قابل دسترسی در:

<http://www.albaynat.net/archives/884>

_____، ۲۰۱۸، کلمه‌السیّد بمناسبة ذكرى استشهاد الإمام الحسين ۱۴۴۰هـ - ۲۱ سبتمبر، شبکه‌البینات، قابل دسترسی در:

<http://www.albaynat.net/archives/690>

_____، ۲۰۱۸، کلمه‌السیّد بمناسبة الهجرة النبوية ۱۴۴۰هـ - ۱ محرم، شبکه‌البینات، قابل دسترسی در:

<http://www.albaynat.net/archives/101>

_____، ۲۰۱۸، کلمه‌السیّد بمناسبة الهجرة النبوية ۱۴۴۰هـ - ۲ محرم، شبکه‌البینات، قابل دسترسی در:

<http://www.albaynat.net/archives/98>

_____، ۲۰۱۸، محاضرة السيد بذكرى استشهاد الإمام الحسين ﷺ ۱۴۴۰هـ - الأولى، شبکه‌البینات، قابل دسترسی در:

<http://www.albaynat.net/archives/672>

_____، ۲۰۱۸، محاضرة السيد بمناسبة ذكرى استشهاد الإمام الحسين ﷺ ۱۴۴۰هـ - الثانية، شبکه‌البینات، قابل دسترسی در:

<http://www.albaynat.net/archives/665>

_____، ۲۰۱۸، محاضرة السيد بمناسبة ذكرى استشهاد الإمام الحسين ﷺ ۱۴۴۰هـ - الثالثة، شبکه‌البینات، قابل دسترسی در:

<http://www.albaynat.net/archives/677>

_____، ۲۰۱۹، محاضرة السيد بمناسبة ذكرى عاشوراء ۸ محرم ۱۴۴۱هـ، شبکه‌البینات، قابل دسترسی در:

<http://www.albaynat.net/archives/1397>

_____، ۲۰۱۹، المحاضرة الأولى للسيد: بمناسبة الهجرة النبوية ۱۴۴۱ هـ - ۱ محرم، شبكة البيئات، قابل دسترسی در:
<http://www.albaynat.net/archives/1350>

_____، ۲۰۱۹، المحاضرة الثالثة للسيد: بمناسبة الهجرة النبوية ۱۴۴۱ هـ - ۳ محرم، شبكة البيئات، قابل دسترسی در:
<http://www.albaynat.net/archives/1357>

_____، ۲۰۱۹، كلمة السيد بمناسبة مرور اربعة اعوام من الصمود في وجه العدوان ۱۴۴۰ هـ، شبكة البيئات، قابل دسترسی در:
<http://www.albaynat.net/archives/829>

_____، ۲۰۲۰، كلمة السيد بمناسبة الذكرى السنوية للشهيد ۱۴۴۱ هـ، شبكة البيئات، قابل دسترسی در:
<http://www.albaynat.net/archives/1493>

_____، ۲۰۲۰، كلمة السيد بمناسبة اليوم الوطني للصمود ۲۶ / ۳ / ۲۰۲۰ م، شبكة البيئات، قابل دسترسی در:
<http://www.albaynat.net/archives/1523>

_____، ۲۰۲۰، كلمة السيد بمناسبة الذكرى السنوية للصرخة ۱۴۴۱ هـ، شبكة البيئات، قابل دسترسی در:
<http://www.albaynat.net/archives/1687>

_____، ۲۰۱۷، كلمة السيد بمناسبة ذكرى استشهاد الإمام الحسين عليه السلام ۱۴۳۹ هـ، شبكة البيئات، قابل دسترسی در:
<http://www.albaynat.net/archives/536>

_____، ۲۰۱۹، كلمة السيد بمناسبة ذكرى استشهاد الإمام الحسين عليه السلام ۱۰ محرم ۱۴۴۱ هـ، شبكة البيئات، قابل دسترسی در:
<http://www.albaynat.net/archives/1411>

_____، ۲۰۲۰، كلمة السيد بمناسبة يوم القدس العالمي ۱۴۴۱ هـ، شبكة البيئات، قابل دسترسی در:
<http://www.albaynat.net/archives/1661>

_____، ۲۰۱۸، كلمة السيد بمناسبة الهجرة النبوية ۱۴۴۰ هـ - ۳ محرم، شبكة البيئات، قابل دسترسی در:
<http://www.albaynat.net/archives/599>

ديبیری مهر، امير، ۱۳۹۲، *مؤلفه‌های فرهنگی گفتمان مقاومت اسلامی در خاورمیانه*، پژوهشگاه فرهنگ هنر و ارتباطات، پژوهشکده باقرالعلوم علیه السلام.

رضاخواه، علیرضا، ۱۳۹۲، «بيداري اسلامي و آینده محور مقاومت»، *زمانه*، ش ۱۱۸، ص ۳۲-۳۳.
 سماوی، فتح‌الله حسین، ۱۳۹۴، *تحولات يمن و جبهه مقاومت (مصاحبه)*، گزارش راهبردی، ش ۷، جنبش انصارالله يمن، قم، مجمع جهانی اهل بیت علیهم السلام.

شمس‌الدین، عبدالرحمان بن محمدبن علی (مفتی اعظم انصارالله)، ۱۳۹۴، *مصاحبه*، گزارش راهبردی جنبش انصارالله يمن، قم، مجمع جهانی اهل بیت علیهم السلام.

شیخ حسینی، مختار، ۱۳۹۴، *اندیشه سیاسی انصارالله در پرتو «ملازم» شهید حسین الحوثی*، گزارش راهبردی جنبش انصارالله يمن، قم، مجمع جهانی اهل بیت علیهم السلام.

_____، ۱۳۹۴، *جنبش انصارالله و آینده قدرت در يمن*، گزارش راهبردی جنبش انصارالله يمن، قم، مجمع جهانی اهل بیت علیهم السلام.

- طباطبائی فر، سید محمد، ۱۳۹۴، *حوثیان یمن پیشینه و رویکردهای کلامی و سیاسی*، تهران، دانشگاه ادیان و مذاهب.
- عباسی، مجید و سعید گلچین، ۱۳۹۴، «انقلاب اسلامی ایران و ژئوپلیتیک تشیع در یمن: از هویت‌یابی تا بیداری»، *مطالعات راهبردی بسیج*، ش ۶۹، ص ۶۹-۱۰۲.
- عرفات، مدابش، ۲۰۱۰م، *حقیقه الصراع المکتوم بین القاعده و الحوثیین فی شرق الیمن*، حرب الفیتارا، الشرق الأوسط.
- قاسمی، بهزاد، ۱۳۹۷، «ژئوپلیتیک محور مقاومت و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران براساس گفتمان انقلاب اسلامی»، *آفاق امنیت*، ش ۳۸، ص ۵-۳۴.
- _____، ۱۳۹۸، «تحلیل بازتاب انقلاب اسلامی ایران در یمن بر اساس نظریه پخش»، *پژوهش‌های انقلاب اسلامی*، ش ۳۱، ص ۱۹۷-۲۱۸.
- کوشکی، محمدصادق و روح الله نجابت، ۱۳۹۶، «تأثیرپذیری مفهومی و روشی حرکت انصارالله یمن از انقلاب اسلامی ایران»، *پژوهش‌های انقلاب اسلامی*، ش ۲۲، ص ۲۴۱-۲۶۸.
- مالکی، عادل محمد احمد، ۱۳۹۴، *انصارالله فرصت‌ها و چالش‌ها*، گزارش راهبردی، ش ۷، جنبش انصارالله یمن، قم، مجمع جهانی اهل بیت علیه السلام.
- محبشی، عبدالوهاب یحیی، ۱۳۹۴، *قدرت یافتن انصارالله در یمن (مصاحبه)*، گزارش راهبردی جنبش انصارالله یمن، قم، مجمع جهانی اهل بیت علیه السلام.
- محمدی سیرت، حسین و محمود ترابی اقدم، ۱۳۹۶، «الگوی نمایش نقش امنیت آفرین شهیدان محور مقاومت در رسانه ملی»، *مطالعات انقلاب اسلامی و دفاع مقدس*، ش ۱، ص ۶۱-۸۲.
- مطلبی جونتانی، محسن، علیرضا طاقتی و محمدزاعفرآوی، ۱۳۹۶، «ظرفیت‌سنجی جنبش انصارالله یمن در عمق بخشی منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران»، *سیاست دفاعی*، ش ۱۰۱، ص ۱۰۳-۱۳۲.
- مقحفی، ابراهیم احمد، ۲۰۰۱م، *معجم البلدان و القبائل الیمنیه صنعاء*، یمن، دارالکلمه.
- موسوی نژاد، سیدعلی، ۱۳۹۴، *نشست بررسی تحولات سیاسی یمن*، گزارش راهبردی، ش ۷، جنبش انصارالله یمن، قم، مجمع جهانی اهل بیت علیه السلام.
- میراحمدی، منصور و محمد احمدوند، ۱۳۹۴، «هویت و مبانی فکری جنبش انصارالله در یمن»، *اندیشه سیاسی در اسلام*، ش ۳۰۲، ص ۱۴۵-۱۶۵.
- میرقادری، فضل‌الله و حسین کیانی، ۱۳۹۱، «بن‌مایه‌های ادبیات مقاومت در قرآن»، *مطالعات ادبی متون اسلامی*، ش ۱، ص ۶۹-۹۷.
- نجات، سیدعلی، ۱۳۹۶، «بازتاب انقلاب اسلامی ایران بر جنبش انصارالله یمن»، *مطالعات خاورمیانه*، ش ۸۹ و ۹۰، ص ۱۱۵-۱۴۰.
- واسعی یمانی، عبدالواسع محی، ۱۳۴۶ق، *تاریخ الیمن*، قاهره، المطبعة السلفية و مکتبته‌ها.